

Toužim za druhé světové války

Toužim v době druhé světové války byla součástí Sudet a tím i celé tehdejší Německé říše. Svůj postoj vyjádřili toužimští němečtí občané okamžitě po mnichovském rozhodnutí, ještě v prosinci roku 1938, kdy lidovým hlasováním se jednoznačně přihlásili k fašistickému hitlerovskému režimu. Němečtí obyvatelé města uvěřili slibům henleinovské propagandy a projevíli uspokojení a radost ze vzniklé situace. Pokud se týká války, věřili Hitlerovi. Zaručoval jim snadné vítězství nad nepřítelem v celé Evropě a krátkou bleskovou válku.

Toužimští muži-vojáci po připojení Toužimi a Sudet k Německu narukovali do německé armády a odešli na frontu. Ve městě, tak jako v celém Německu, začaly chybět mužské pracovní síly. Pracovní úřady v protektorátu řešily náhradu německých mužů totálním nasazením mladých českých lidí. Několik jich nastoupilo i do Toužimi. Někteří z nich zde zůstali i po válce a založili si zde rodiny. Ve městě pracovali i francouzští a ruští zajatci a Rusové - civilisté, nahnáni sem z Němci okupované části tehdejšího Sovětského svazu. Zajatci pracovali na statcích ve městě a v okolí, na opravách železniční tratě, část z nich, zejména důstojníci na pile.

U dnešní hájovny na konci Plzeňské ulice ve směru k Třebouni. byl tábor Arbeitsdienstu. Zprvu tam byla děvčata a později chlapci, kteří kromě práce absolvovali i vojenský výcvik. Ke konci války se počet obyvatel ve městě zdvojnásobil o uprchlíky, zejména o ženy s dětmi. Uprchlíci utíkali před postupující frontou.

Válku město téměř nepoznalo. 16. prosince 1944 bylo americkými bombardéry v okolí města shozeno několik bomb bez jakýchkoliv škod. Začátkem roku 1945 ovládli vzdušný prostor letci USA, kteří se zejména zaměřovali na ničení vojenských transportů a lokomotiv. V lednu, při jednom náletu na nádraží, při křižování osobních vlaků, došlo ke zranění cestujících.

Koncem dubna 1945 někteří němečtí vojáci odložili zbraně a snažili se dostat domů do Německa. Německé velitelství a příslušníci SS jim v tom bránili. Chycené německé vojáky - zběhy, věšeli na stromech a elektrických sloupech při silnici od Toužimi do Třebouně. Pro výstrahu ostatním je tam pověšené nechali několik dní. Celkem zde příslušníci SS takto popravili 11 vojáků.

Spokojenost a nadšení německých toužimských občanů postupem let, tak jak se horšila pro Německo situace na frontách, se začala měnit. Nastalo vystřízlivění a rostly obavy z budoucnosti. Zejména, když do rodin přicházely zprávy o smrti frontových vojáků. Pro Německo a tedy i pro toužimské Němce skončila válka porážkou.

V kronice města je zaznamenáno a žijící pamětníci to potvrzují, že vzdor lístkovému systému byla pro toužimské obyvatele doba 1939 až 1945 příznivější a přijatelnější než pro české obyvatelstvo v protektorátu. Život, přes všechny útrapy, které přinesla válka. byl zde snadnější, bylo více zboží a potravin.

Toužim osvobodili američané

Toužim byla osvobozena 7. května 1945 americkými vojáky. Do Kosmové Američané přijeli už o den dříve. Do Toužimi nijak nespěchali, neboť v té době ve městě ani v nejbližším okolí již Němci neměli bojeschopnou armádu. V samotném městě byl klid. A co bylo podstatného, podle dříve uzavřených dohod, silnice Karlovy Vary-Plzeň tvořila demarkační čáru, na které se měly spojenecké armády setkat.

Do Toužimi přijel první obrněný transportér až následující den, to je v pondělí dopoledne kolem deváté hodiny a zastavil se na prostranství před poštovním úřadem. Ze statku vyšla skupina asi dvaceti francouzských zajatců s vlajkou a podala hlášení veliteli amerického obrněného transportéru. Po tomto aktu a po příjezdu dalších amerických jednotek odjeli francouzští zajatci s americkou pomocí z města.

K veliteli americké jednotky se rovněž dostavila delegace města vedená starostou. Tak začaly první hodiny v osvobozeném městě. S největší pravděpodobností američtí vojáci, kteří do Toužimi přišli jako první, patřili k 303. pěšímu pluku 97. pěší divize, jejímž velitelem byl brigádní generál Milton B. Halsey. Sovětské vojáky do Toužimi přijeli až 21. května. Příslušeli nejspíše k 13. armádě generála Puchova.

Toužim byla jedním z míst, ve kterém se na konci války sešli vojáci spojeneckých armád, bojujících ve druhé světové válce proti německému fašismu.

Odchod Němců

Na základě dohody velmoci v Postupimi, bojujících proti hitlerovskému Německu, došlo po válce k odsunu německého obyvatelstva z Československa. Němci odešli i z Toužimi. Je pochopitelné, že se

Němcům z Toužimi a z okolí dobře neodcházelo. Vždyť většina jich v Toužimi vyrostla, s městem i okolím byli sžití, prostě byli zde doma.

Z hlediska nás Čechů byl jejich odchod správný, neboť navždy odstranil z města možnost nebezpečí, spočívající v opětovném rozvracení českého života. Asi třetinu toužimských obyvatel po ukončení druhé světové války tvořili uprchlíci z Horního Slezska, Poznaňska, východních Prus a Pomořanska. Odsun těchto říšských Němců byl prvořadý a byl z větší části proveden přes Jáchymov a Boží Dar do bývalé NDR. Část původních toužimských obyvatel odešla již dříve oklikami do tehdejšího amerického pásma.

Pro některé okolní a místní Němce byl narychlo upraven sběrný tábor (z bývalého tábora říšské pracovní služby) pro 300 osob, kterým postupně prošlo asi dva tisíce lidí z Toužimi, Útviny, Sedla, Radyně, Kojšovic, Krásného Hradu a Pěčkovic. Otevřen byl od září roku 1945 do května 1946. Práceschopní Němci, kteří v táboře čekali na odsun, byli přidělováni na práci národním správcům do zemědělství a do jiných oborů.

První plánovaný hromadný odsun Němců z Toužimi se uskutečnil 31. března 1946. Každý z odcházejících se mohl především dobře obléci. Dále si mohl vzít zavazadlo o váze 70 kg na osobu. Zlato, šperky a jiné drahocenné věci si brát s sebou nemohli. Na shromaždiště k sokolovně se Němci určení k odsunu dostavili v určený den a hodinu již se zavazadly. Z tohoto shromaždiště pak byli odvázeni do sběrných středisek, odkud byli dále transportováni do Německa. Odchod všech Němců z Toužimi, kteří byli k odsunu určení, nebo se sami rozhodli z naší republiky odejít (byli to někteří antifašisté, kteří zde mohli zůstat), skončil 11. listopadu 1946.

Majetek, který Němci ve městě po odchodu zanechali, byl zprvu pracovníky správní komise zajištěn a v nejbližších následujících dnech rozprodán.

Možnost prvního výběru měli osídlenci, kteří si domek či byt chtěli převzít do své správy nebo koupit do vlastnictví. Zbytek věcí, včetně ceností, byl odvezen do určených prostor, kde byl skladován. Peníze za prodané věci byly odesílány na účet okresní správní komise v Teplé.

Osídlování Toužimi českými a slovenskými občany

První Češi, kteří přišli po ukončení druhé světové války do města, byli čeští vojáci, kteří se kromě jiného přičinili o okamžité vytváření místních českých orgánů a spolu s přicházejícími osídlenci zavedli pořádek v městské správě. S českými vojáky přišli i první čeští a slovenští osídlenci.

Mezi první obyvatele města patřili řemeslníci a obchodníci, kteří již 9. srpna 1945 převzali do národní správy konfiskované živnosti. Mezi prvními byli i pracovníci lidové správy, příslušníci SNB, zaměstnanci pošty a železniční stanice, učitelé a zemědělci. Přicházející zemědělci byli většinou zemědělskými dělníky, kteří toužili po svém vlastním hospodářství.

Až do konce srpna 1945 přicházely do města české rodiny jen ojedinele. Hromadné osídlování města začalo v měsících září a říjnu. Hodně osídlenců přišlo z Pelhřimovska a Písecka. Přišli ale i volynští Češi. Přibývající počet obyvatel ukazují následující údaje: k 1. lednu r. 1946 bylo v Toužimi 1.580 místních Němců, 380 německých uprchlíků, nových občanů z řad osídlenců bylo 432, v prosinci 1946 jich bylo 850 a další rok jich už bylo 1.030. Rokem 1947 poválečné osídlení města skončilo.

V prvních poválečných letech přicházeli noví osídlenci z různých důvodů. Někteří hledali nový domov, práci a možnost vytvoření spokojeného rodinného života. Přišli s vědomím, že nezískají nic zadarmo, ale jen to, co si svými rukama a pílí dokáží zajistit. Těchto lidí bylo nejvíce. Vychovali zde své děti, které jsou již v Toužimi doma.

Přišli ale i lidé, a je dobře že jich byla menšina, kteří šli pouze za bohatstvím, za snadným životem. Ve městě skutečně majetek získali, využili vhodné doby a včas z pohraničí zmizeli.

Nutno vzpomenout ještě další početnou skupinu, pro kterou byla Toužim jen místem přechodným. Byli to zejména lidé mladí, někteří učitelé, lékaři, inženýři a další odborníci, kteří přicházeli do města na umístěnky po ukončení studia. Většina těchto lidí usilovala již od příchodu do města o co nejrychlejší odchod. Hledali snadnější život v lepším prostředí, než byla Toužim.

Další etapa osídlování města je spojena s novou výstavbou bytů a s tím, že se Toužim z malého nevýznamného městečka stala okresním městem, i když snad nejmenším v celé republice. Bylo to v roce 1949.

V Toužimi potřebovala bydlet řada vedoucích funkcionářů a zaměstnanců lidové správy a některých okresních institucí. Ve městě se trvale usídlila vojenská posádka a s ní přišli i vojáci z povolání s rodinami.

Ubytování všech do Toužimi přicházejících lidí se řešilo první novou bytovou výstavbou. Po obou stranách Plzeňské ulice, od dnešní odbočující silnice na Teplou ve směru k nádraží, bylo postaveno 138 bytových jednotek. Za rybníkem bylo postaveno pět dvojdomků. Počet obyvatel stoupl na 1.600 a v podstatě se udržel až do roku 1965.